

Ростислав Кіт,
аспірант докторантури та аспірантури
Одеського державного університету
внутрішніх справ
ORCID: 0000-0002-8564-1450

DOI 10.32782/2306-9082/2023-49-8

УДК 34

Кримінальна відповідальність за військові кримінальні правопорушення як правозастосовчий комплекс: досвід міжнародного правового дослідження

Проблема кримінальної відповідальності за військові кримінальні правопорушення набуває особливої актуальності в силу підвищеної соціальної небезпеки даних кримінального правопорушення, масштабів їх вчинення у збройних конфліктах сучасності, значущості об'єктів їхнього посягання. Сучасний стан норм про кримінальну відповідальність за військові кримінальні правопорушення та практики її реалізації далеко від досконалості (недосконалість норм про кримінальну відповідальність за військові кримінальні правопорушення, а також серйозні вади на практиці її реалізації відзначають багато сучасних дослідників, які представляють науку міжнародного права, що, у свою черга, пов'язана з низкою обставин, причому не лише правового характеру (прогалини та протиріччя джерел міжнародного та внутрішньо-державного права, недоліки імплементаційних процедур, тощо), але і з політичним фактором

(відсутність взаєморозуміння між державами, практика «подвійних» стандартів», політичних маніпуляцій тощо). Щоб подолати цю непросту ситуацію, потрібно розробити та провести в життя низку заходів політичного, правового та організаційного характеру.

Тут також слід враховувати і наукову складову, насамперед, результати досліджень, які проводяться представниками міжнародно-правової науки.

Автор вважає, що системне вивчення проблеми кримінальної відповідальності за військові кримінальні правопорушення у рамках науки міжнародного права має будуватися, по-перше, у взаємозв'язку із загальнотеоретичними та галузевими науковими дослідженнями юридичної та кримінальної відповідальності, тих загальних категорій, яких розглядається різновид кримінальної відповідальності похідна. Будучи різновидом кримінальної та юридичної відповідальності, кримінальна

відповідальність за військові кримінальні правопорушення має низку інтегративних ознак, які, цілком зрозуміло, наповнюються специфічним змістом силу специфіки об'єкта військових кримінального правопорушення та комплексу заходів боротьби з ними.

По-друге, необхідно враховувати полі системний характер норм про кримінальну відповідальність за військові кримінальні правопорушення та відносин, пов'язаних з її конкретизацією та реалізацією [1, с. 134].

По-перше кримінальна відповідальність, в тому числі її досліджуваний різновид, є передбачені кримінальним законом кримінально-правові наслідки вчинення кримінального правопорушення, реальна можливість яких оцінюється правозастосовником у порядку, передбаченому кримінально-процесуальним законом, а самі зазначені наслідки наступають відповідно до обвинувального вироком суду. Друге. Кримінальна відповідальність, в тому числі її різновид, що розглядається, виступає реакцією держави (у особі правозастосовця) на факт вчинення кримінального правопорушення, причому дана реакція оформляється комплексом норм кримінального матеріального та кримінального процесуального права, а у разі засудження та покарання особи, яка вчинила злочин, підключається комплекс норм кримінально-виконавчого права.

При цьому потрібно пояснити, що стосовно даного різновиду слід вести мову про особливості матеріально-правових підстав, порядку конкретизації та реалізації кримінальної відповідальності, похідних, своєю чергою, від специфіки об'єкта військових кримінального правопорушення (серйозних порушень застосовуваного у збройних конфліктах міжнародного гуманітарного права) як виду кримінального правопорушення проти миру та безпеки людства У справі їх припинення та боротьби з ними держави, як члени

міжнародного співтовариства, взаємодіють одна з одною та з міжнародними органами кримінальної юстиції; нормативно встановлені положення про невідворотність покарання осіб, які вчинили такі кримінальні правопорушення (даний принцип, вперше чітко позначений у Статуті та вироку Нюрнберзького МВТ, зберігає своє значення у сучасних умовах, забезпечується сформованими та діючими в міжнародній та національних правових системах нормативними установами та інститутами правозастосування), виявляються у нерозповсюдженні на них термінів кримінального переслідування, відмови у наданні їм притулку.

Норми про підстави та заходи кримінальної відповідальності за військові кримінальні правопорушення містяться у міжнародному та національному кримінальному праві, відносини з приводу її конкретизації та реалізації охоплюють міждержавний та внутрішньодержавний рівні особливого роду правової реакції факти даних кримінального правопорушення, у тому полягає їх основна відмінна особливість. Ця особливість зумовлює диференціацію моделей конкретизації та реалізації кримінальної відповідальності за військові кримінальні правопорушення; загалом тут можна вести мову про такі основні варіантах юрисдикції.

Варіант перший. Опора на національну юрисдикцію. Так, Женевські конвенції 1949 (ст. 49 Першої, ст. 50 Другий, ст. 129 Третьою, ст. 146 Четвертої Конвенції) зобов'язують держави, що беруть участь. Вжити всіх необхідних заходів, у тому числі законодавчих, для забезпечення ефективних кримінальних покарань для осіб, які вчинили або наказали зробити серйозні порушення норм міжнародного гуманітарного права (права збройних конфліктів). Держави-учасниці зобов'язуються розшукувати осіб, обвинувачених у тому, що вони

вчинили або наказали вчинити такого роду порушення, або зраджувати їх своєму суду, або передавати їх, відповідно до положень свого законодавства, для суду іншої держави. Неважко помітити, що міжнародно-правовий аспект тут присутній та пов'язаний з можливістю екстрадиції.

Варіант другий. Паралельна юрисдикція. Так, Статут Міжнародного трибуналу для колишньої Югославії (ст. 9) встановив правило, згідно з яким кримінальне переслідування осіб, які вчинили серйозні порушення міжнародного гуманітарного права, вчинені на території колишньої Югославії, можуть здійснювати як Суд, і суди країн. При цьому юрисдикція Трибуналу є пріоритетною: на будь-якому етапі судового розгляду Міжнародний трибунал може офіційно просити національні суди передати йому провадження у справі [2].

Процеси над особами, які вчинили військові кримінальні правопорушення біля колишньої Югославії, мали місце у низці європейських держав [3, с. 7].

Варіант третій. Принцип додатковості (компліментарності). Так, Міжнародний кримінальний суд, який діє на постійній договірній основі, як це впливає з його Статуту (Преамбула, ст. 1), має юрисдикцію щодо осіб, відповідальних за найсерйозніші кримінальні правопорушення, що викликають занепокоєння міжнародного співтовариства; список даних кримінального правопорушення наведено у Статуті. Крім того, у ст. 17 Статуту визначено ті ситуації, коли Суд з урахуванням факту проведеного державою у межах його юрисдикції розслідування, кримінального переслідування, судового розгляду або у разі, якщо справа не є цілком серйозним, не приймає справу до виробництва. У зв'язку з цим Міжнародний кримінальний суд не підміняє кримінальні суди держав, його юрисдикція є поновлювальною,

комплементарною. Зауважимо також, що позиція держави у питанні участі у роботі Міжнародного кримінального суду у певною мірою корелює з його практикою та судженнями його співробітників, які, у свою чергу, не завжди коректні, у тому числі, з погляду загальноновизнаних принципів та норм чинного міжнародного права. Прикладом є відображена у звіті про дії попередньому розслідуванню позиція прокурора Міжнародного кримінального суду, згідно з якою приєднання Криму прирівнюється до озброєного конфлікту [4, с. 47].

Вказана позиція прокурора Міжнародного кримінального суду, обґрунтована з точки зору міжнародного права і ситуації, що розглядається, у поєднанні з іншими факторами (в числі позиція Міжнародного кримінального суду стосовно подій під час грузино-південно-осетинського конфлікту, що мав місце у 2008 р.; у вітчизняній літературі було вказано на те, що збройний напад Грузії на Південну Осетію супроводжувалося варварським руйнуванням міст і сіл, вбивством мирних громадян, а зазначені дії слід визнати воєнними кримінальними правопорушеннями). Потрібно особливо наголосити на послідовній лінії України на зміцнення міжнародного правопорядку в параметрах, визначених Статутом ООН, на кшталт верховенства міжнародного права [5, с. 394–407]).

Характеризуючи відносини, пов'язані з формуванням та реалізацією кримінальної відповідальності за військові кримінальні правопорушення у рамках міжнародної чи національної юрисдикції, звернемо увагу на присутність та поєднання в них міжнародно-правових та національно-правових елементів. Так, національний суд, розглядаючи справу про військове кримінальне правопорушення, керуватиметься нормами кримінального та кримінально-процесуального права

своєї держави, але при цьому звертати-
меться до положень тих міжнародних
договорів, які містять опис військових
кримінального правопорушення та
в яких даній держава бере участь.

Однак не виключаються ситуації,
за яких міжнародні органи криміналь-
ного правосуддя можуть звертатися до
національного права та національної
правозастосовної практики. Наочним
прикладом поєднання елементів між-
народно-правової та національно-пра-
вової систем у сфері кримінальної від-
повідальності за військові кримінальні
правопорушення може бути практика
створення про інтернаціоналізованих
(гібридних, змішаних) судів.

Прикладом може бути Спеціаль-
ний суд щодо Сьєрра Леоні, створений
на підставі Угоди між ООН та урядом
Сьєрра Леоне (Док. ООН S/2002/679
від 19 червня 2002 р.). Також до
такого роду судів належать спеціальні
судові палати щодо серйозних кримі-
нального правопорушення у Тиморі
Лешті (2000 р.); змішані судові колегії
у Косові (2000 р.); Судова палата з роз-
слідування військових кримінального
правопорушення у Боснії та Герце-
говині (2005 р.); Надзвичайні судові
палати у Камбоджі (2006 р.); Спеціаль-
ний Трибунал Лівану (2007 р.).

Схематично розвиток відносин
може бути представлено наступним
чином. Серйозне порушення міжна-
родного гуманітарного права (права
збройних конфліктів) та охорону-
ваних його нормами (а також кримі-
нальним законом) інтересів породжує
реальну можливість застосування
до порушника заходів державного
(а окремих випадках і міждержав-
ного) примусу. Порушнику протисто-
їть міжнародне співтовариство, пред-
ставлене державами (із створеними та
діючими у них органами національної
кримінальної юрисдикції), а також
створеними (створюваними) безпосе-
редньо у ньому спеціальними міжна-
родними органами.

Зазначені органи уповноважені
давати кримінально-правову оцінку
протиправним діянням і особам, які їх
вчинили, у взаємозв'язку з нею засто-
совувати до порушників заходи дер-
жавного (міждержавного) примусу.

З моменту виявлення факту сер-
йозного порушення міжнародного
гуманітарного права (права збройних
конфліктів) органом чи посадовцем,
компетентним приймати рішення про
порушення кримінальної справи (кри-
мінального переслідування), розпо-
чинається процес конкретизації кри-
мінальної відповідальності. Залежно
від належності органу або службової
особи відповідного національного чи
міжнародного інституційного меха-
нізму змінюються конкретні пра-
вила оцінки інформації та прийняття
рішення про порушення криміналь-
ної переслідування, диференцію-
ються досудові та судові процедури
отримання та дослідження доказів,
структура кримінального судочин-
ства, правила оформлення прийнятих
у кримінальній справі, що розсліду-
ється та розглядається рішень органів,
які представляють те чи інше держава
чи діючих безпосередньо від імені
міжнародного співтовариства. Стадія
конкретизації, якщо вина особи у вчи-
ненні кримінального правопорушення
встановлено, підтверджено доказами,
дослідженими судом (національ-
ним або міжнародним), закінчується
винесенням обвинувального вироку,
що містить передбачену криміналь-
ним законом міру, що застосовується
до цієї особи кримінально-правового
впливу. Крім того, особа може бути
звільнена від кримінальної відпові-
дальності органом національної або
міжнародної кримінальної юрисдикції
при встановленні підстав, передбаче-
них національним або міжнародним
кримінальним правом.

З набранням законної сили виро-
ком національного або міжнародного
кримінального суду, який встановив

вину особи у вчиненні військового кримінального правопорушення та визначив йому на підставі національного кримінального закону та (або) норм міжнародного кримінального права вид та міру покарання, пов'язаний початок реалізації заходів розглянутого різновиду кримінальної відповідальності; вказані заходи реалізуються під час виконання покарання. Ця стадія, як зазначається в спеціальній літературі, містить у собі сенс існування правовідносин відповідальності [6, с. 63, 64], що представляється вірним і застосовним до розглянутої нагоди, оскільки особа, яка здійснила військове кримінальне правопорушення, засуджується чинним від імені держави або міжнародного співтовариства судом і зазнає передбачених кримінальним законом наслідків вчиненого.

Питання про місце кримінальної відповідальності за військові кримінальні правопорушення у системі юридичної відповідальності, з урахуванням відзначених особливостей, передбачає звернення до більш загальної проблеми співвідношення та взаємозв'язку міжнародного та внутрішньодержавного права [7, с. 122].

Як відомо, у теорії міжнародного права було вироблено три основні підходи до цієї проблеми – дуалістична та дві моністичні концепції. Суть дуалістичної концепції у її сучасному розумінні зводиться до визнання відносної самостійності систем міжнародного та внутрішньодержавного права, взаємопов'язаних та взаємодіючих між собою [8, с. 327]. Моністичні концепції виходять із єдності міжнародної та внутрішньодержавної права, визнаючи примат міжнародного права чи внутрішньодержавного (національного) права.

У сучасній науці можна зустріти полеміку між прихильниками дуалістичної концепції та тими авторами, які стоять на моністичній позиції примату міжнародного права над національним правом держав. В обґрунтування

моністичної концепції наводяться, зокрема, приклади звернення фізичних осіб до міжнародних органів (Європейський Суд з прав людини та ін.), залучення фізичних осіб до кримінальної відповідальності за міжнародні кримінальні правопорушення у міжнародних органах кримінального правосуддя відповідно до норм міжнародного кримінального права.

Потрібно, однак, визнати: незважаючи на наближення та частково перетин предметних сфер міжнародного та внутрішньодержавного права, у тому числі, у питаннях кримінальної відповідальності за військові кримінальні правопорушення, вони не зливаються до якогось конгломерату міжнародних та внутрішньодержавних норм і механізмів, не розчиняються один в одному; міжнародна та національні правові системи самостійні, при цьому тісно взаємопов'язані, їх інституційні компоненти взаємодіють [9, с. 769].

Аналіз міжнародно-правових джерел, що мають універсальний характер і визначають основні принципи міжнародного спілкування [10, с. 47], призводить до висновку, що, по-перше, відповідно до принципу суверенного рівності кожна держава вільна обирає свою правову систему та, отже, визначає порядок її взаємодії з міжнародним правом; по-друге, кожна держава зобов'язана виконувати повністю та сумлінно свої міжнародні зобов'язання. Іншими словами, міжнародне право покладає на держави зобов'язання, а порядок їх реалізації всередині країни визначається внутрішньодержавним правом (інститут міжнародного права у своїй резолюції звернув увагу на те, що «саме правові системи кожної держави визначають найбільш підходящі шляхи та засоби забезпечення того, щоб міжнародне право застосовувалося на національному рівні» [11, с. 319]). Розглянута сфера, очевидно, не є винятком, на користь чого свідчить, у тому числі,

різноманітна практика держав щодо національно-правової імплементації міжнародно-правових зобов'язань щодо криміналізації військових кримінального правопорушення [12].

Визнання дуалізму міжнародного та внутрішньодержавного права, а також самостійності міжнародно-правової та національно-правової систем не дозволяє звести весь комплекс тих, хто має різну системну приналежність матеріально-правових та процесуальних норм, що встановлюють підстави, заходи та порядок конкретизації та реалізації кримінальної відповідальності за військові кримінальні правопорушення, до якогось полі системного інституту.

Як вважає автор, дані норми, що містяться в джерелах міжнародного та внутрішньодержавного права, не втрачають свою системну приналежність, у тому числі, в процесі їх застосування міжнародними та національними органами. Водночас зазначена вище взаємозв'язок міжнародно-правовий та

Національно-правової систем у досліджуваній сфері, наявність суміщеного предмета (відносини, пов'язані з кримінально-правовою оцінкою військових кримінального правопорушення і винних у них осіб та взаємопов'язаних з даною оцінкою кримінально-правовим впливом), взаємозалежність міжнародних та національних органів кримінальної юрисдикції має логічним наслідком постановку питання про взаємопов'язане, узгоджене застосуванні різних системних норм. Тут доречно звернутися до міркувань авторитетних представників вітчизняної науки міжнародного права. Так, професор В.Г. Буткевич у процесі дослідження проблеми взаємозв'язку міжнародного та національного правових систем, дійшов висновку про те, що групи різних системних норм, стиковані у певних ситуаціях, можуть бути позначені як правозастосовні комплекси [13, с. 318] (про неприпустимість

змішування джерел міжнародного та внутрішньодержавного права та значимості обліку погодженого застосування норм міжнародного та національного кримінального та кримінально-процесуального права, у тому числі, у контексті обґрунтування категорії «правозастосовний комплекс» пишуть та інші автори [14, с. 78–86]).

Автор цілком поділяє цю точку зору та вважає, що оформлені нормами національного та (або) міжнародного кримінального матеріального та процесуального права відносини, пов'язані з конкретизацією та реалізацією кримінальної відповідальності за військові кримінальні правопорушення, є правозастосовним комплексом.

Залежно від системної приналежності юрисдикційного органу, який дає оцінку вчиненому військовому кримінального правопорушення та приймає рішення про застосування до вчиненої його особи міри державного (міждержавного) примусу, слід виділити два типи розглянутого правозастосовного комплексу.

Дана тут автором характеристика ґрунтується на вивченні та узагальненні великої спеціальної літератури, присвяченій організації та діяльності органів національної та міжнародної кримінальної юрисдикції.

Перший тип – кримінальна відповідальність за військові кримінальні правопорушення у межах національної кримінальної юрисдикції.

Даний тип характеризується тим, що:

– правові підстави реалізації кримінальної відповідальності за військові кримінальні правопорушення мають бути «включені» до національно-правової системи відповідної держави. Приписи про протиправності військових кримінального правопорушення та покарання за їх вчинення, як загальне правило, мають бути передбачені нормами національного кримінального закону;

– норми про кримінальну відповідальність за військові кримінальні правопорушення реалізуються в рамках національної кримінальної юрисдикції, головним чином, за допомогою норм кримінально-процесуального та кримінально-виконавчого права цієї держави;

– у процесі конкретизації та оформлення кримінально-правової оцінки військових кримінального правопорушення та причетних до них осіб, а також реалізації взаємопов'язаного з цією оцінкою державного примусу норми національного права застосовуються відповідно до норм міжнародного права (насамперед, з нормами міжнародних договорів за участю цієї держави);

– рішення національного правозастосовця може бути переглянуте міжнародним органом кримінального правосуддя, якщо розгляд у національному суді призначалося для того, щоб захистити особа від відповідальності за кримінальні правопорушення, які падають під юрисдикцію міжнародного кримінального суду або судове розгляд у національному суді не було неупередженим і незалежним і не мало на меті зрадити відповідну особу правосуддя.

Другий тип – кримінальна відповідальність за військові кримінальні правопорушення у межах міжнародної кримінальної юрисдикції. Даний тип характеризується тим, що: відносини, пов'язані з формуванням та реалізацією кримінальної відповідальності за військові кримінальні правопорушення в рамках міжнародної кримінальної юрисдикції, загалом врегульовані нормами міжнародного права (насамперед, нормами статуту відповідного міжнародного органу кримінального правосуддя, а також застосовними у таких справах конвенційними і нормами міжнародного права); міжнародний орган кримінального правосуддя потребує допомоги з боку держав, насамперед, у питаннях

збору доказів, арешту та передачі осіб, у виконанні вироків (моделі співробітництва держав із міжнародними органами кримінального правосуддя можуть бути різними);

– через слабку розробку в міжнародному праві питання про кримінальні санкції, міжнародний орган кримінального правосуддя при оформленні кримінально-правової оцінки військових кримінального правопорушення та причетних до них осіб нерідко звертається за допомогою національної кримінальної права держав;

– засудження особи, яка вчинила військове кримінальне правопорушення, міжнародним кримінальним судом виключає можливість засудження цієї особи національним судом; у стадії реалізації заходів покарання у вигляді позбавлення волі важливу роль поряд з положеннями статуту міжнародного органу кримінального правосуддя та іншими нормами міжнародного права відіграють акти законодавства держави, якому виконується вирок.

Таким чином, норми про підстави та заходи кримінальної відповідальності за військові кримінальні правопорушення містяться у міжнародному та національному кримінальному праві, відносини з приводу її конкретизації та реалізації охоплюють міждержавний і внутрішньодержавний рівні особливого роду правової реакції факти даних кримінального правопорушення. Оформлені нормами національного та (або) міжнародного кримінального матеріального та процесуального права відносини кримінальної відповідальності за військові кримінальні правопорушення є правозастосовчим комплексом, причому системна приналежність юрисдикційного органу, який дає оцінку досконалості військовому кримінального правопорушення та приймає рішення про застосування до особи, яка його здійснила заходи державного (міждержавного) примусу, є підставою

для виділення двох типів аналізованого правозастосовчого комплексу – у рамках національної кримінальної юрисдикції та у рамках міжнародної кримінальної юрисдикції.

Всі ці питання все більше набувають актуальності внаслідок постійний

атак інфраструктури України, яка відноситься до майна і в подальшому Україна буде звертатися до Міжнародних судів з питань реновації України до країни агресора та відшкодування збитків та отримання репресій як з боку громадян так і держави.

Список використаних джерел

1. Теліпка В. Е., Овчаренко А. С. Міжнародне публічне право : навч. посіб. / за заг. ред. Теліпка В. Е. К. : Центр учбової літератури, 2010. 608 с.
2. Устав Международного военного трибунала для и наказания главных военных преступников европейских стран оси (Принят 08.08.1945). URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/140950___140950
3. Право міжнародної відповідальності [Текст] : метод. рек. для виконання контрол. робіт студентами ф-ту міжнар. відносин зі спец. 8.03020201 «Міжнародне право» освіт.-кваліфікац. рівня «магістр» / Приват. ВНЗ «Львів. ун-т бізнесу та права», Ф-т міжнар. відносин, Каф. міжнар. відносин ; [розроб. Крамар Р. І.]. Львів : Львів. ун-т бізнесу та права, 2014. 9 с.
4. Ролінський В.І. Міжнародне кримінальне право: Загальна та Особлива частини: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.. К. : Кафедра, 2012. 267 с.
5. Севостьянова Н.І. Звернення до Європейського суду з прав людини як реалізація права на правосуддя : монографія. О. : Фенікс, 2012. 215 с.
6. Сірант М.М. Міжнародне публічне право. Схеми та дефініції [Текст] : навч. посіб. Нац. ун-т «Львів. політехніка», Навч.-наук. Ін-т права та психології. Кам'янець-Подільський : Медобори-2006, 2013. 215 с.
7. Українська революція гідності, агресія РФ і міжнародне право [Текст] : монографія / Укр. асоц. міжнар. права ; Антонович М. М. та ін. ; упоряд. і заг. ред. Задорожній О. В.. Київ : К.І.С., 2014. 1013 с.
8. Чижмарь Ю.В. Національне та міжнародне право: теоретико-правові проблеми [Текст] : монографія / Київ. нац. ун-т ім.Тараса Шевченка. Харків : Діса плюс, 2015. 471 с.
9. Задорожній О.В. Міжнародне право в міждержавних відносинах України і Російської Федерації, 1991–2014 [Текст] : монографія / Укр. асоц. міжнар. права, Ін-т міжнар. відносин Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка, Каф. міжнар. права. Київ : К.І.С., 2014. 959 с.
10. Буроменський М.В., Кудас І.Б., Маєвська А.А., Семенов Б.С, Стешенко В.С. Міжнародне право : навч. посібник / М.В. Буроменський (заг. ред.). К. : Юрінком Інтер, 2005. 336 с.
11. Дмитрієв А.І., Муравйов В.І. Міжнародне публічне право : навч. посіб. / Київський ун-т права; Інститут міжнародних відносин Київського національного ун-ту ім. Тараса Шевченка / Ю.С. Шемшученко (відп. ред.), Л.В. Губерський (відп. ред.). Стереотип, вид. К. : Юрінком Інтер, 2001. 638 с.
12. Статут Організації Об'єднаних Націй. URL: https://unic.un.org/aroundworld/unic/common/documents/publications/uncharter/UN%20Charter_Ukrainian.pdf
13. Буткевич В.Г., Войтович С.А., Григоров О.М., Заблоцька Л.Г., Задорожній О.В. Міжнародне право: Основні галузі : підручник для студ. вищих навч. закл. за спец. «Міжнародне право», «Міжнародні відносини» / В.Г. Буткевич (ред.). К. : Либідь, 2004. 814 с.
14. Міжнародне право в документах / М.В. Вуроменський (уклад.). Х. : Видавництво Національного ун-ту внутрішніх справ, 2003. 376 с.

Kit P. D. Criminal liability for military criminal offenses as a law enforcement complex: experience of international legal research

У статті у контексті досвіду міжнародного правового дослідження розглядається правозастосовний комплекс відносин, що виникають і розвиваються з приводу конкретизації та реалізації кримінальної відповідальності за військові кримінальні правопорушення. Виділено типи цього правозастосовного комплексу в рамках національної та міжнародної кримінальної юрисдикції. Високо оцінюючи внесок багатьох поколінь міжнародників юристів, а також представників інших напрямів наукового пізнання у розробку теоретичних та прикладних питань, у тій чи іншій мірі пов'язаних з проблемою кримінальної відповідальності за військові кримінальні правопорушення, проте, визнаємо, що загалом дана проблема поки що не стала самостійним поділом міжнародно-правової науки. Разом з тим, здається, різноманітність наукових підходів не перешкоджає виявленню спільного в них, що відображає, у свою чергу, сутність юридичної відповідальності відповідальності, не зупиняючись на двоаспектній її концепції та інших питаннях, що порушуються в ході наукової дискусії, автор, солідаризуючись з більшістю вітчизняних правознавців, вважає, що юридична відповідальність слід за правопорушення, при цьому її підстави та заходи передбачаються у нормах права, правопорушення оцінюється уповноваженим суб'єктом (в більшості випадків правозастосовник) з погляду права, до правопорушника застосовуються заходи державного примусу, причому у суворій відповідності до норм матеріального та процесуального права). Не маючи змоги зупинитися на дискусії з даної проблематики, тут, з опорою на доктринальний позитив поглядів, лише позначимо свою позицію у розумінні кримінальної відповідальності за військові кримінальні правопорушення як специфічного різновиду кримінального та юридичної відповідальності. у правовому науці відсутня єдиний підхід до розуміння юридичної відповідальності та її видів, включаючи кримінальну відповідальність.

Ключові слова: кримінальна відповідальність, військові кримінальні правопорушення, збройні конфлікти, юрисдикція.

Kit R. Criminal liability for military criminal offenses as a law enforcement complex: experience of international legal research

In the context of the experience of international legal research, the article examines the law-enforcement complex of relations that arise and develop regarding the specification and implementation of criminal responsibility for military criminal offenses. The types of this law enforcement complex within the framework of national and international criminal jurisdiction are highlighted. Highly appreciating the contribution of many generations of international lawyers, as well as representatives of other areas of scientific knowledge in the development of theoretical and applied issues, to one degree or another, related to the problem of criminal responsibility for military criminal offenses, however, we recognize that, in general, this problem has not yet become an independent division of international legal science. At the same time, it seems that the diversity of scientific approaches does not prevent the identification of commonality in them, which reflects, in turn, the essence of legal responsibility of responsibility, we do not dwell on its two-faceted concept and other issues raised in the course of scientific discussion, the author, in solidarity with the majority domestic jurists, believes that legal responsibility follows for the offense, while its grounds and measures are provided for in the law, the offense is assessed by an authorized entity (in most cases, a law enforcer) from the point of view of the law, measures of state coercion are applied to the offender, and in strict accordance to the norms of substantive and procedural law). Not being able to dwell on the discussion on this issue, here, relying on doctrinal positive views, we will only indicate our position in the understanding of criminal responsibility for military criminal offenses as a specific type of criminal and legal responsibility. in legal science, there is no unified approach to understanding legal responsibility and its types, including criminal responsibility.

Key words: criminal liability, military criminal offenses, armed conflicts, jurisdiction.